

**UTILIZAREA, DEZVOLTAREA, PRODUCEREA, DOBÂNDIREA ÎN ALT MOD,
PRELUCRAREA, DEȚINEREA, STOCAREA SAU CONSERVAREA, TRANSFERAREA
DIRECTĂ SAU INDIRECTĂ, PĂSTRAREA, TRANSPORTAREA ARMELOR
DE DISTRUGERE ÎN MASĂ (art.140¹ CP RM):
ANALIZĂ DE DREPT PENAL**

Vitalie STATI

Catedra Drept Penal și Criminologie

In the present study there are examined the three template variants of offences and an aggravated variant of offense which are combined in art.140¹ PC RM under same marginal definition of use, development, production, otherwise acquisition, processing, possession, storage or preservation, direct or indirect transfer, maintenance, transportation of weapons of mass destruction. There is shown the legal content of offenses specified at art.140¹ PC RM. It is assessed the social danger of the offenses incriminated at art.140¹ PC RM and the incrimination opportunity of the respective acts. Also, there are determined: the general legal object; the special legal object; the material or immaterial object (if applicable); the product (if applicable); the content of the prejudicial act (of action or inaction); the type of corpus delicti depending on the outcome of the offence (formal corpus delicti); the time of offense ending; the form and type of guilt; the motive; the qualities of the offense subject.

Generalități. Globalizarea, manifestată prin accentuarea interdependențelor multiple dintre state, precum și prin liberalizarea fluxurilor mondiale de mărfuri, servicii, capital și informații, a făcut ca riscurile interne și externe să se poată genera și potența în mod reciproc. Globalizarea deschide posibilități enorme pentru dezvoltarea societății umane și schimbarea ordinii mondiale, dar acest proces creează și probleme care pot afecta soarta civilizației. De aceea, în procesul globalizării, anume preeminența dreptului reprezintă o condiție esențială pentru pace, stabilitate și securitate mondială, întrucât supraviețuirea umanității depinde de modalitatea în care individul este și va fi protejat în societate, de puterea și de dreptul la respectarea principiilor și valorilor universale. Pe fondul unei creșteri a gradului de complexitate și de impredictibilitate a amenințărilor internaționale, îmbunătățirea mediului de securitate internațional impune ca măsurile interne de management al crizelor să fie mai bine coordonate, iar schimbul de informații strategice între statele implicate să se producă în timp real. Factorii de decizie – atât civili, cât și militari – din sectorul de securitate sunt chemați să dea răspuns noilor provocări.

În primul rând, proliferarea armelor de distrugere în masă reprezintă o gravă amenințare contemporană la adresa păcii și securității țărilor și popoarelor. Riscurile deosebite determinate de acest tip de amenințare rezidă în faptul că prin intermediul armelor de distrugere în masă un grup terorist de mici dimensiuni poate provoca pierderi care anterior nu puteau fi cauzate decât de armate ale unor state naționale. De asemenea, conflictele regionale sunt cele care subminează fundamentele securității și stabilității și creează pre-condiții pentru terorism și crima organizată, precum și pentru distrugerea speranței și disperare, ceea ce poate contribui indirect la proliferarea armelor de distrugere în masă.

În acest fel, noile circumstanțe internaționale reclamă noi reguli în domeniul securității internaționale. Redefinirea regulilor privind securitatea internațională după prăbușirea ordinii bipolare ridică însă numeroase probleme, nu doar de ordin practic, ci chiar și de ordin conceptual. Aceste dificultăți sunt determinate de mai mulți factori: mediul internațional a devenit mult mai dinamic și mai complex decât în perioada războiului rece; lipsa unui consens privind modul de abordare a securității internaționale a permis manifestarea diverselor grupuri de interese la toate nivelurile, astfel încât nu au putut fi elaborate politici consistente; datorită proliferării accesului la informații în timp real, liderii politici trebuie să ia de multe ori decizii de moment care nu permit evaluări mai profunde; multiplicarea instituțiilor specializate la nivel național și internațional care abordează problemele din unghiuri specifice și determină analize și decizii fragmentate; lipsa unui „model de securitate” rezonabil și acceptabil pentru majoritatea țărilor lumii a favorizat reacții *ad-hoc* și abordări punctiforme.

În conformitate cu Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova pentru aprobarea Concepției politicii externe a Republicii Moldova, nr.368 din 08.02.1995 [1], în baza prevederilor Constituției, drept prioritate în politica sa externă Republica Moldova consideră, printre altele, afirmarea țării în calitate de factor de stabilitate pe plan regional. Respectând cu strictețe principiile și normele dreptului internațional recunoscute de comunitatea internațională, Republica Moldova își realizează politica externă în baza următoarelor principii: nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forță; reglementarea diferendelor internaționale prin mijloace pașnice; neamestecul în treburile interne ale altor state; cooperarea internațională; egalitatea în drepturi a popoarelor și dreptul lor de a-și hotărî singure soarta; egalitatea suverană a statelor; îndeplinirea cu bună-credință a obligațiilor asumate; inviolabilitatea frontierelor; integritatea teritorială a statelor; respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Republica Moldova promovează o politică de neutralitate permanentă, angajându-se să nu ia parte la conflicte armate, la alianțe politice, militare sau economice care au ca scop pregătirea războiului, să nu folosească teritoriul său pentru amplasarea bazelor militare străine, să nu dețină, să nu producă și să nu experimenteze arma nucleară. Țara noastră sprijină încheierea și respectarea acordurilor în domeniul neproliferării armelor nucleare, controlului asupra armamentului, susține eforturile îndreptate spre dezarmare. În relațiile cu alte state, Republica Moldova nu acceptă politica hegemonistă a dictatului, a constrângerii politice și economice, a împărțirii sferelor de influență, considerând drepturi inalienabile ale fiecărui popor egalitatea suverană a statelor și opțiunea liberă a căilor lor de dezvoltare.

Astfel, din perspectiva Republicii Moldova, mediul internațional de securitate a evoluat în sensul creșterii complexității și interdependențelor din relațiile internaționale. Drept urmare, stabilitatea internațională nu poate fi astăzi concepută decât în baza cooperării pe multiple planuri la nivelul comunității internaționale și, mai ales, prin intermediul dialogului în cadru instituționalizat, prin creșterea implicării marilor organizații internaționale în definirea stării de securitate a lumii. Cooperarea și dialogul instituționalizat se manifestă mai ales la nivelul următoarelor organizații:

- la nivelul ONU, mai ales prin intermediul Consiliului de Securitate, care a deținut un rol important în dialogul internațional pe tema securității și stabilității mondiale;
- la nivelul OSCE, care a reprezentat cea mai cuprinzătoare instituție regională de securitate și care a jucat un rol semnificativ în promovarea păcii și stabilității, în întărirea securității prin cooperare și în promovarea democrației și a drepturilor omului. OSCE s-a manifestat vizibil mai ales în domeniile diplomației, prevenirii conflictelor, managementului crizelor și reabilitării post-conflict;
- la nivelul NATO (inclusiv, la nivelul Programului „Parteneriatul pentru Pace”), care a deținut un rol esențial în întărirea securității euroatlantice după încheierea războiului rece. NATO a deschis și dezvoltat parteneriatul politico-militar, cooperarea și dialogul consolidat cu fostele state adversare; a manifestat interes și receptivitate pentru primirea de noi membri; și-a demonstrat angajamentul de a contribui la prevenirea conflictelor și la managementul crizelor, inclusiv prin operațiuni în sprijinul păcii.

Se cunoaște că dreptul internațional impune statelor să rezolve diferendele și conflictele dintre ele numai prin metode și mijloace pașnice. În acest scop, statele, încă în 1945, au fondat Organizația Națiunilor Unite (ONU), organizație care își vede menirea nu doar în a apăra pacea pe glob, dar și în a preîntâmpina urgiile conflictelor armate pentru generațiile viitoare. Articolul 1 al Cartei ONU [2] stabilește scopurile acestei organizații: 1) să mențină pacea și securitatea internațională și, în acest scop: să ia măsuri colective eficiente pentru prevenirea și înlăturarea amenințărilor împotriva păcii și pentru reprimarea oricăror acte de agresiune sau a altor încălcări ale păcii și să înfăptuiască, prin mijloace pașnice și în conformitate cu principiile justiției și ale dreptului internațional, aplanarea ori rezolvarea diferendelor sau situațiilor cu caracter internațional care ar putea duce la o încălcare a păcii; 2) să dezvolte relații prietenești între națiuni, întemeiate pe respectarea principiului egalității în drepturi a popoarelor și a dreptului lor de a dispune de ele însele, și să ia oricare alte măsuri potrivite pentru consolidarea păcii mondiale; 3) să realizeze cooperarea internațională în rezolvarea problemelor internaționale cu caracter economic, social, cultural sau umanitar, în promovarea și încurajarea respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie; 4) să fie un centru în care să se armonizeze eforturile națiunilor către atingerea acestor scopuri comune.

Cu toate că securitatea colectivă a statelor este văzută ca o preocupare universală a statelor în scopul acțiunii colective și responsabilizării în menținerea păcii și securității internaționale și cu toate eforturile depuse

de comunitatea umană pentru a preveni războaiele și conflagrațiile, acestea continuă să izbucnească în diferite regiuni ale lumii. Din timpul creării ONU, comunitatea internațională a fost alertată de mai multe conflicte dezastruoase, soldate cu milioane de morți, iar alte zeci de milioane de persoane au fost impuse să se refugieze în alte țări.

Tocmai pentru a preveni crimele de război și cele contra umanității, Adunarea Generală a ONU a adoptat, la 03.12.1973, Rezoluția nr.3074/XXVIII referitoare la principiile cooperării internaționale în ceea ce privește depistarea, arestarea, extrădarea și pedepsirea indivizilor vinovați de crime de război și crime contra umanității [3], prin care a proclamat: crimele de război și cele contra umanității, indiferent de locul sau momentul unde și când au fost comise, trebuie să facă obiectul unor anchete, iar indivizii contra cărora există probe că ar fi comis astfel de crime trebuie să fie urmăriți, arestați, trimiși în judecată, iar dacă se dovedește vinovăția lor, să fie pedepsiți; statele vor coopera în vederea identificării, arestării și judecării celor care au săvârșit asemenea infracțiuni și nu vor lua nici o măsură legislativă sau de altă natură care ar putea să aducă atingere obligațiilor internaționale asumate în ceea ce privește identificarea, arestarea, extrădarea și pedepsirea persoanelor vinovate de crime de război și de crime contra umanității.

Actualmente, în lume este stabilit un sistem de reprimare a celor mai grave infracțiuni, printre care și infracțiunile contra păcii și securității omenirii, precum și infracțiunile de război. Sistemul de reprimare stabilit de dreptul umanitar consacră competența instanțelor naționale în judecare a persoanelor inculpate, instanțe care pot fi civile, militare sau speciale, cu condiția să fie imparțiale și legal constituite și să aplice aceleași sancțiuni atât pentru propriii cetățeni, cât și pentru cei străini, pentru aceleași fapte. Această afirmație poartă numele de *regulă a competenței universale a instanțelor naționale*. Excepție de la această regulă face posibilitatea judecării persoanelor inculpate de către niște instanțe internaționale de judecată, cum au fost Tribunalul Militar Internațional de la Nürnberg, Tribunalul Militar Internațional de la Tokyo și cum sunt Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie, Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda, precum și Curtea Penală Internațională de la Haga.

Astfel, se poate constata că pacea și securitatea omenirii constituie valori de însemnătate primordială pentru toate popoarele lumii. Ocrotirea acestor valori prin intermediul mijloacelor de drept penal s-a impus cu deosebită acuitate, mai ales în urma celui de-al doilea război mondial. Atrocitățile, săvârșite de naziști în timpul acestui război, au determinat statele din coaliția antihitleristă să înființeze tribunale internaționale pentru judecarea și sancționarea celor ce s-au făcut vinovați de dezlănțuirea războiului, de omoruri, jafuri și distrugerii. Statutele de înființare a acestor tribunale au servit ca model pentru dispozițiile introduse în legislația penală a statelor membre ale ONU privind incriminarea respectivelor fapte.

În legea penală a Republicii Moldova, infracțiunile care primejduiesc pacea și securitatea omenirii sunt considerate infracțiuni de o deosebită gravitate. Ele au fost reunite de legiuitor într-un grup distinct de infracțiuni, sub denumirea „Infracțiuni contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război”. Definind noțiunea care desemnează toate aceste infracțiuni, vom menționa că infracțiunile contra păcii și securității omenirii, infracțiunile de război reprezintă grupul de infracțiuni prevăzute în Capitolul I al Partii Speciale a Codului penal al Republicii Moldova, fiind fapte socialmente periculoase, săvârșite cu intenție, care vatamă – în mod exclusiv sau în principal – relațiile sociale cu privire la pacea și securitatea omenirii.

Din definiția dată rezultă că **obiectul juridic generic** al infracțiunilor din acest grup (inclusiv al infracțiunilor prevăzute la art.140¹ CP RM) îl constituie relațiile sociale cu privire la pacea și securitatea omenirii.

În conformitate cu alin.(1) art.2 CP RM, legea penală apără, împotriva infracțiunilor, printre altele, pacea și securitatea omenirii, privite drept componente ale ordinii de drept. Pacea este starea de coexistență, de conviețuire între popoare. Pe plan internațional, pacea este absența războiului (*pax absentia belli*). Este starea normală a raporturilor internaționale, deoarece războiul, prin distrugerile, morțile, atrocitățile care îl însoțesc, constituie o situație patologică a societății. Ca valoare socială, pacea reprezintă expresia unui consens între națiunile și popoarele lumii și un rod al voinței lor de conclucrare, de cooperare în domeniile politic, economic, cultural etc.

La rândul său, securitatea omenirii reprezintă un sistem complex care are în interiorul său numeroase subsisteme ce sunt interconectate și interdependente unul de altul. Aceste subsisteme le constituie: securitatea națională a statelor; securitatea regională; securitatea supraregională sau cea continentală. Sub acest aspect, securitatea omenirii trebuie privită ca o stare a relațiilor dintre state sau/și grupuri de state. Prin încheierea de tratate internaționale, această stare a relațiilor dintre state sau/și grupuri de state este creată pe calea implementării coordonate a unor măsuri de prevenire și apărare împotriva unor pericole la adresa securității omenirii.

Conținutul legal al infracțiunilor specificate la art.140¹ CP RM. În art.140¹ CP RM, sub aceeași denumire marginală de utilizare, dezvoltare, producere, dobândire în alt mod, prelucrare, deținere, stocare sau conservare, transferare directă sau indirectă, păstrare, transportare a armelor de distrugere în masă se reunesc trei variante-tip de infracțiuni și o variantă agravată de infracțiune.

În corespundere cu alin.(1) art.140¹ CP RM, prima variantă-tip de infracțiune constă în utilizarea, dezvoltarea, producerea, dobândirea în alt mod, prelucrarea, deținerea, stocarea sau conservarea, transferarea directă sau indirectă, păstrarea, transportarea armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

La alin.(2) art.140¹ CP RM, varianta agravată a infracțiunii specificate la alin.(1) art.140¹ CP RM presupune că aceasta:

- este săvârșită de două sau mai multe persoane (lit.b));
- este săvârșită de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală (lit.c));
- se soldează cu cauzarea de daune în proporții deosebit de mari (lit.d));
- se soldează cu decesul persoanei (lit.e)).

Potrivit alin.(3) art.140¹ CP RM, cea de-a doua variantă-tip de infracțiune se exprimă în proiectarea, producerea, dobândirea în alt mod, deținerea, păstrarea, transferarea sau transportarea echipamentului, a materialului, a softului sau a tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă cunoscând că acest echipament, material, soft sau tehnologie sunt destinate acestui scop.

Conform alin.(4) art.140¹ CP RM, cea de-a treia variantă-tip de infracțiune consistă în proiectarea, producerea, dobândirea în alt mod, deținerea, păstrarea, transferarea sau transportarea materiei prime, a materialului fisionabil special, a echipamentului sau a materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special cunoscând că această materie, acest material sau echipament este destinat pentru a fi utilizat în activitatea de explozii nucleare sau în altă activitate nucleară care contravine tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Gradul de pericol social al faptelor incriminate la art.140¹ CP RM și oportunitatea incriminării respectivelor fapte. La 26.10.1993, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea pentru aderarea Republicii Moldova la tratatul cu privire la neproliferarea armelor nucleare din 1 iulie 1968, nr.1623 [4]. La 19.07.1995, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea pentru ratificarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, nr.537 [5]. La 05.11.2004, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea Republicii Moldova pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția asupra interzicerii perfecționării, producerii și stocării armelor bacteriologice (biologice) și toxice și asupra distrugerii lor [6]. Nu în ultimul rând, la 16.11.2006, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea Republicii Moldova pentru ratificarea Tratatului privind interzicerea completă a testelor nucleare [7].

Respectându-și angajamentul asumat în fața comunității internaționale, la art.140¹ CP RM legiuitorul moldovean stabilește răspunderea pentru faptele reunite sub denumirea marginală de utilizare, dezvoltare, producere, dobândire în alt mod, prelucrare, deținere, stocare sau conservare, transferare directă sau indirectă, păstrare, transportare a armelor de distrugere în masă.

Infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.140¹ CP RM. Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.140¹ CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la circulația armelor de distrugere în masă cu respectarea prevederilor legislației naționale și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Obiectul material al infracțiunii examinate îl reprezintă armele chimice, armele biologice, armele nucleare, dispozitivele explozive nucleare ori alte arme de distrugere în masă.

Arma chimică reprezintă orice dispozitiv, armament sau echipament militar, care proiectează/lansează, dispersează sau diseminează agenți chimici de luptă. Ea constituie un mijloc de distrugere în masă, utilizat pentru a produce agresorului pierderi în personal, pentru îngreunarea manevrelor, distrugerea culturilor sau deteriorarea anumitor echipamente militare, prin contaminarea cu agenți chimici de luptă a aerului, terenului, echipamentelor și a diferitelor materiale.

Substanțe toxice de luptă sunt substanțele chimice care sunt create cu intenția de a fi utilizate în operațiile militare cu scopul de a ucide, a răni grav sau a incapacita personalul prin efectele lor fiziologice, de regulă, rapide și de o amplă intensitate.

Clasificarea substanțelor toxice de luptă este următoarea: 1) clasificarea fizică (după starea de agregare): gaze; lichide; solide; 2) clasificarea în funcție de persistentă, care se bazează pe timpul cât durează pericolul substanțelor toxice de luptă (agenților chimici) asupra organismului uman: persistente; trecătoare; 3) clasificarea fiziopatologică (după modul de producere a efectelor), care are la bază acțiunea pe care substanțele toxice (agenții chimici) de luptă o exercită asupra organismului uman: a) agenți pulmonari (clor și fosgen), folosiți pentru prima oară în primul război mondial; b) agenți sanguini (acid cianhidric și clorura cianogenă), care obligă celulele roșii să absoarbă oxigen; c) agenți vezicatori (iperita cu sulf și lewisita), care ard pielea și provoacă bășici; d) agenți cu acțiune asupra sistemului nervos (tabun, sarin, soman, VX), care blochează transmiterea impulsurilor nervoase la mușchi, inimă și diafragmă *.

Aceste clasificări nu au nici un impact asupra calificării celor săvârșite în conformitate cu alin.(1) art.140¹ CP RM, însă pot fi luate în considerație la individualizarea pedepsei.

În alt context, arma biologică reprezintă un mijloc de nimicire în masă care poate fi utilizat împotriva adversarului, efectele vătămătoare ale acesteia bazându-se pe activitatea specifică provocată de agenții patogeni (bacterii, rickettsii, virusuri, ciuperci parazitare) și de toxinele microbiene asupra oamenilor, animalelor și vegetației.

Astfel, în funcție de proprietățile biologice și morfologice, armele biologice se împart în: a) bacterii; b) virusuri; c) rickettsii; d) toxine microbiene; e) ciuperci patogene.

Bolile transmisibile care pot fi provocate de arma biologică sunt: 1) bolile produse de bacterii: ciuma, holera, bruceloză, morva (răpiciuga), antraxul, tularemia; 2) bolile produse de virusuri: variola, ebola, febra galbenă, psitacoza-arnicoza, encefalitele transmise de căpușe etc.; 3) bolile produse de rickettsii: tifosul exantematic, febra aftoasă etc.; 4) bolile produse de ciuperci patogene: coccidioidomicoza, nacardioza, histoplasmoza; 5) bolile produse de toxine: botulismul (provocat de toxina botulinică).

În alt context, o armă nucleară, numită și bombă atomică, este o armă tehnicizată extrem de distrugătoare care se bazează pe energia eliberată prin următoarele procese fizice:

- ✓ la prima generație: bomba atomică – prin fisiune nucleară;
- ✓ la a doua generație: bomba cu hidrogen – prin fisiune urmată de fuziune nucleară.

Arma nucleară este cea mai puternică armă de distrugere în masă, capabilă să producă, în timp scurt, pierderi mari forțelor militare și populației civile, să distrugă tehnica militară și materialele, fortificațiile, diferite obiective militare și economice, să creeze mari zone contaminate radioactiv și, totodată, să exercite asupra personalului un puternic efect psihologic. Efectul distructiv al armei nucleare este determinat de energia obținută la scindarea nucleelor atomilor unor elemente chimice grele – prin reacția nucleară de fisiune sau la unirea nucleelor atomilor unor elemente chimice ușoare – prin reacția nucleară de fuziune.

Factorii distructivi ai exploziei nucleare sunt:

a) unda de șoc, care reprezintă comprimarea bruscă și puternică a aerului, ce se propagă de la centrul exploziei nucleare, cu viteze mai mari decât viteza sunetului, percepută de om sub forma unui șoc puternic; se formează în centrul exploziei nucleare datorită reacțiilor nucleare și dilatării aerului supraîncălzit;

b) emisiunea de lumină, care este un flux de raze calorice și luminoase ce iau naștere din zona luminoasă a exploziei nucleare;

c) radiația penetrantă, care este un flux de radiații gamma și de neutroni emis în mediul înconjurător din zona exploziei nucleare;

d) contaminarea radioactivă, care se produce în urma exploziei nucleare atât în zona în care a avut loc explozia nucleară, cât și în terenul și ceea ce se află pe aceasta la zeci și chiar sute de kilometri distanță de locul exploziei;

e) impulsul electromagnetic, care se formează ca urmare a apariției în timpul exploziei nucleare în spațiul înconjurător a câmpurilor electromagnetice care induc curenți electrici și tensiuni în conductoarele și cablurile aeriene și subterane ale liniilor de comunicații, în antenele radio, cu efect perturbator.

În alt registru, dispozitive explozive nucleare sunt dispozitivele concepute să funcționeze pe baza fisiunii nucleare – o reacție chimică deosebit de violentă cu o degajare enormă de energie și radiații, care, necontrolată, generează fenomenul de explozie cu efecte devastatoare pentru mediu.

* Toate armele chimice sunt enumerate în anexa la Legea Republicii Moldova cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 05.11.2004 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.5.

În sfârșit, alte arme de distrugere în masă sunt armele radiologice, care sunt reprezentate de orice dispozitiv, sistem sau echipament, altele decât dispozitivele nucleare explozive, special destinate să utilizeze materialele radioactive, diseminându-le pentru a cauza distrugerea, anihilarea sau rănirea, datorită emisiilor radioactive produse de descreșterea dozei debit a materialelor radioactive; uneori este descrisă ca armă radioactivă sau ca dispozitiv de dispersie a radiației radioactive. Atacurile cu arma radiologică sunt denumite și atacuri cu bombe murdare.

Efectele armei radiologice sunt efectele expunerii la radiațiile nucleare a personalului, care sunt de relevanță imediată în cazul situațiilor de urgență și care pot fi structurate în două categorii: a) efectele neletale, care reduc eficacitatea personalului, dar nu produc incapacitate; b) incapacitate timpurie, parțială sau completă, eventual urmată de moarte.

În alt context, consemnăm că, în cazul modalității de producere, obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.140¹ CP RM îl reprezintă materia primă sau materialele folosite la producerea armelor de distrugere în masă. La rândul său, constituie *produsul* infracțiunii în cauză – atunci când aceasta se desfășoară sub modalitatea de producere – armele de distrugere în masă.

În altă privință, este de menționat că, în ipoteza modalității agravate consemnate la lit.d) alin.(2) art.140¹ CP RM, obiectul material secundar al infracțiunii analizate îl reprezintă bunurile mobile sau imobile, a căror valoare se cifrează în proporții deosebit de mari.

În conformitate cu alin.(1) art.126 CP RM, se consideră proporții deosebit de mari valoarea pagubei pricinuite de o persoană sau de un grup de persoane, care, la momentul săvârșirii infracțiunii, depășește 5000 unități convenționale.

Latura obiectivă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.140¹ CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de utilizare, dezvoltare, producere, dobândire în alt mod, prelucrare, deținere, stocare sau conservare, transferare directă sau indirectă, păstrare, transportare a armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

În acest fel, putem distinge următoarele unsprezece modalități normative cu caracter alternativ ale acțiunii prejudiciabile în cauză:

1) utilizarea armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

2) dezvoltarea armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

3) producerea armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

4) dobândirea în alt mod a armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

5) prelucrarea armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

6) deținerea armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

7) stocarea armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

8) conservarea armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

9) transferarea directă sau indirectă a armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

10) păstrarea armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

11) transportarea armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

În accepțiunea prevederii de la alin.(1) art.140¹ CP RM, prin „utilizare” înțelegem activitatea de folosire, operare, exploatare, funcționare, inclusiv întreținere curentă.

Prin „dezvoltare” se are în vedere trecerea printr-o serie de schimbări calitative spre o treaptă superioară.

Prin „producere” trebuie de înțeles fabricarea, confecționarea, realizarea sau crearea prin muncă.

Dobândirea în alt mod constituie fie operațiunea de import, care constă în introducerea definitivă sau temporară în teritoriul Republicii Moldova (inclusiv acțiunea necomercială de primire din afara teritoriului ei), fie primirea de la o persoană de pe acest teritoriu.

Prin „prelucrare” înțelegem tratarea cu ajutorul unor agenți chimici, fizici, mecanici etc.

Prin „deținere” se are în vedere ținerea în stăpânire.

Stocarea reprezintă depozitarea în stoc.

Prin „conservare” se înțelege păstrarea în formă nealterată datorită unui anumit tratament.

Prin „transferare directă sau indirectă” înțelegem fie operațiunea de export, care constă în scoaterea definitivă sau temporară de pe teritoriul Republicii Moldova (inclusiv acțiunea necomercială de trimitere în afara teritoriului ei), fie trimiterea către o persoană de pe acest teritoriu.

Prin „păstrare” se are în vedere ținerea în bună stare.

În fine, transportarea constituie deplasarea dintr-un loc în altul, asupra faptuitorului ori cu utilizarea oricăror vehicule.

Toate celelalte operațiuni (de exemplu, elaborarea, experimentarea, procurarea, înstrăinarea etc.) – realizate asupra armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă – vor constitui, după caz, pregătirea sau complicitatea la infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.140¹ CP RM.

Dintr-o altă perspectivă, încheind analiza laturii obiective a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.140¹ CP RM, consemnăm că drept cerință esențială pentru întregirea laturii obiective apare ilegalitatea acțiunii prejudiciabile. Se are în vedere că acțiunea de utilizare, dezvoltare, producere, dobândire în alt mod, prelucrare, deținere, stocare sau conservare, transferare directă sau indirectă, păstrare, transportare a armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă se săvârșește cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Prevederile legislației naționale care se încalcă sunt cele cuprinse în: Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova pentru aderarea Republicii Moldova la tratatul cu privire la neproliferarea armelor nucleare din 1 iulie 1968, nr.1623 din 26.10.1993; Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova pentru ratificarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, nr.537 din 19.07.1995; Legea pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția asupra interzicerii perfecționării, producerii și stocării armelor bacteriologice (biologice) și toxice și asupra distrugerii lor; Legea pentru ratificarea Tratatului privind interzicerea completă a testelor nucleare; Legea cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora etc.

Astfel, de exemplu, potrivit lit.a) alin.(1) art.9 al Legii Republicii Moldova privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 11.05.2006 [8], în Republica Moldova sunt interzise cercetarea, experimentarea, dezvoltarea, fabricarea, importul, exportul, tranzitul, deținerea, distribuirea, realizarea, repararea, punerea în funcțiune, manipularea, închirierea, plasarea, inclusiv temporară, detonarea unei arme nucleare sau a oricărui dispozitiv exploziv nuclear.

De asemenea, conform art.12-18 ale Legii cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, dezvoltarea, producerea,

dobândirea, deținerea, transferarea și utilizarea substanțelor chimice toxice sunt permise numai în scopuri neinterzise, prevăzute la art.1 al numitei legi, și numai în conformitate cu prevederile Legii cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora.

Substanțele chimice, specificate în Lista nr.1 din anexa la numita lege, pot fi produse, dobândite, deținute, transferate sau utilizate dacă: a) se utilizează în scopuri de cercetare, medicale, farmaceutice sau de protecție; b) tipurile și cantitățile lor sunt strict limitate prin necesitățile scopurilor propuse; c) cantitatea lor totală, existentă permanent în țară pentru astfel de scopuri, nu depășește o tonă; d) cantitatea totală a substanțelor chimice menționate, produsă sau dobândită prin transfer pentru astfel de scopuri în țară, pe parcursul unui an calendaristic, nu depășește o tonă.

Persoanele – care, în condițiile art.14 și 18 ale Legii cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, produc, dobândesc, dețin sau utilizează substanțele chimice specificate în Lista nr.1 din anexa la numita lege – sunt obligate: a) în cel mult 10 zile de la data intrării în posesiune, să întocmească și să prezinte spre aprobare Autorității Naționale norme specifice privind evidența operațiunilor efectuate cu asemenea substanțe chimice și asigurarea păstrării în deplină siguranță a acestora; b) să excludă oricare posibilități de sustragere ori de folosire a substanțelor chimice menționate în scopuri interzise.

Substanțele chimice, specificate în Lista nr.1 din anexa la Legea cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, pot fi produse în scopuri de cercetare, medicale, farmaceutice sau de protecție într-o instalație unică la scară redusă, autorizată de Autoritatea Națională. Instalația dată trebuie dotată cu vase pentru reacțiile chimice, montate într-o configurație tehnologică care nu va permite funcționarea continuă. Volumul unui astfel de vas nu poate depăși 100 de litri, iar volumul total al vaselor pentru reacțiile chimice mai mari de 5 litri nu poate depăși 500 de litri. Producerea substanțelor chimice, specificate în Lista nr.1 din anexa la numita lege, în scopuri de cercetare, medicale sau farmaceutice, a căror cantitate totală nu depășește 10 kg pe parcursul unui an calendaristic, poate să se efectueze în afara instalației unice la scară redusă numai la instalații și/sau în laboratoare, cu autorizația Autorității Naționale. Producerea substanțelor chimice, specificate în Lista nr.1 din anexa la Legea cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, în scopuri de protecție, a căror cantitate totală nu depășește 10 kg pe parcursul unui an calendaristic, poate să se efectueze în afara instalației unice la scară redusă într-o singură instalație, cu autorizația Autorității Naționale.

Producerea, prelucrarea și utilizarea substanțelor chimice, specificate în listele nr.2 și 3 din anexa la numita lege, se pot realiza numai în scopuri neinterzise, prevăzute la art.1 al Legii cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora.

Eliberarea autorizației de export pentru substanțele chimice, specificate în Lista nr.1 din anexa la numita lege, precum și, în situațiile menționate la art.19 al Legii cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, pentru substanțele chimice specificate în listele nr.2 și 3 din anexa la numita lege, este condiționată de prezentarea unui certificat de utilizator final, eliberat de autoritatea competentă din statul destinatar al exportului. În certificatul de utilizator final, în cazul substanțelor chimice care fac obiectul exportului, se va menționa: a) că acestea vor fi utilizate numai în scopuri neinterzise de Convenția privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora; b) că ele nu vor fi reexportate; c) tipul și cantitatea; d) utilizarea finală; e) denumirea și adresa utilizatorului final.

Operațiunile de import/export cu substanțele chimice, specificate în Lista nr.1 din anexa la Legea cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, pot fi efectuate numai cu statele părți la această Convenție și numai pentru scopuri de cercetare, medicale, farmaceutice sau de protecție. Operațiunile de import/export cu substanțele chimice, specificate în Lista nr.2 din anexa la numita lege, se efectuează numai cu statele părți la Convenția privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora. Substanțele chimice, specificate în Lista nr.3 din anexa la numita lege, pot fi exportate către state care nu sunt parte la această Convenție, cu respectarea condițiilor prevăzute la art.17 al Legii cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora.

În alt context, referitor la prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte – prevederi încălcate de subiectul infracțiunii specificate la alin.(1) art.140¹ CP RM – se au în vedere prevederile cuprinse în: Tratatul cu privire la neproliferarea armelor nucleare, întocmit la Washington, Londra și Moscova la 01.07.1968 [9]; Convenția privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, semnată la Paris la 13.01.1993 [10]; Convenția asupra interzicerii perfecționării, producerii și stocării armelor bacteriologice (biologice) și toxice și asupra distrugerii lor, semnată la Washington, Londra și Moscova la 10.04.1972 [11]; Tratatul privind interzicerea completă a testelor nucleare, întocmit la New York la 10.09.1966 [12] etc.

Infracțiunea specificată la alin.(1) art.140¹ CP RM este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul utilizării, dezvoltării, producerii, dobândirii în alt mod, prelucrării, deținerii, stocării sau conservării, transferării directe sau indirecte, păstrării sau transportării armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Latura subiectivă a infracțiunii în cauză se caracterizează prin intenție directă.

Motivul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.140¹ CP RM se exprimă în: interesul material; interesul științific etc.

Subiectul infracțiunii analizate este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, subiect al infracțiunii specificate la alin.(1) art.140¹ CP RM poate fi persoana juridică (cu excepția autorității publice).

Circumstanțele agravante prevăzute la alin.(2) art.140¹ CP RM. Cât privește circumstanța agravantă consemnată la lit.b) alin.(2) art.140¹ CP RM, menționăm că săvârșirea infracțiunii, specificate la alin.(1) art.140¹ CP RM, de două sau mai multe persoane presupune nu o singură ipoteză, dar trei ipoteze: 1) săvârșirea infracțiunii de doi sau mai mulți coautori; 2) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne (de exemplu, nu au atins vârsta răspunderii penale, sunt iresponsabile etc.); 3) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane, care nu întrunește aceste semne (de exemplu, nu a atins vârsta răspunderii penale, este iresponsabilă etc.).

Lipsa sau prezența înțelegerii prealabile dintre făptuitorii nu poate influența calificarea celor săvârșite în baza lit.b) alin.(2) art.140¹ CP RM, dar poate fi luată în considerație la individualizarea pedepsei.

În cazul infracțiunii prevăzute la lit.b) alin.(2) art.140¹ CP RM, făptuitorii pot realiza simultan și integral latura obiectivă a infracțiunii de omor. Dar, la fel de posibil este ca făptuitorii să o realizeze succesiv și parțial. Important este ca acești făptuitori să ia parte la săvârșirea, chiar și parțială, a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.140¹ CP RM. Noțiunea „de două sau mai multe persoane”, în sensul consemnat la lit.b) alin.(2) art.140¹ CP RM, presupune pluralitatea de făptuitori. Iar acești făptuitori trebuie să aibă calitatea de autori mijlociți (mediați) sau de autori nemijlociți (imediați) ai infracțiunii. Un autor – mediat sau imediat – al infracțiunii, alături de o altă persoană având calitatea de organizator, instigator sau complice, nu formează conținutul noțiunii „de două sau mai multe persoane”.

În prevederea de la lit.b) alin.(2) art.140¹ CP RM legiuitorul nu indică cerința participării în comun la săvârșirea infracțiunii specificate la alin.(1) art.140¹ CP RM. De aceea, săvârșirea acestei infracțiuni de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane, care cu bună-știință nu este pasibilă de răspundere penală (din cauza vârstei, a iresponsabilității sau din alte cauze prevăzute de legea penală), intră sub incidența agravantei examinate. În situația dată, deși infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.140¹ CP RM nu e săvârșită împreună, se consideră totuși săvârșită de două sau mai multe persoane.

În alt context, vom supune analizei circumstanța agravantă consemnată la lit.c) alin.(2) art.140¹ CP RM.

La individualizarea pedepsei, se va lua în considerație în care anume formă de participare a fost săvârșită infracțiunea specificată la alin.(1) art.140¹ CP RM: 1) de un grup criminal organizat sau 2) de o organizație criminală. În limitele sancțiunii specificate la alin.(2) art. art.140¹ CP RM, pedeapsa în cea de-a doua ipoteză trebuie să fie comparativ mai aspră în comparație cu pedeapsa în prima ipoteză.

După cum reiese din art.46 CP RM, trăsăturile grupului criminal organizat sunt: 1) să fie alcătuit din două sau mai multe persoane; 2) să constituie o reuniune stabilă; 3) să fie organizat în prealabil; 4) să aibă scopul comiterii unei sau mai multor infracțiuni.

Pornind de la definiția noțiunii „organizație criminală” din alin.(1) art.47 CP RM, putem deosebi următoarele condiții esențiale pe care trebuie să le îndeplinească această formă a participației: 1) organizația criminală reprezintă o reuniune de grupuri criminale organizate; 2) consolidarea grupurilor criminale într-o comunitate stabilă; 3) divizarea activității organizației între membrii organizației și structurile ei; 4) scopul organizației criminale este de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și a realizării de interese economice, financiare sau politice.

În altă privință, în sensul prevederii de la lit.d) alin.(2) art.140¹ CP RM, putem menționa că, dacă infracțiunea specificată la alin.(1) art.140¹ CP RM este săvârșită de două sau mai multe persoane, răspunderea lor trebuie să depindă de prezența intenției fiecărei persoane de a cauza un prejudiciu patrimonial care, în ansamblu, va fi exprimat în proporții deosebit de mari. Este însă posibil ca proporțiile deosebit de mari să se compună din câteva sume ce provin din câteva episoade ale unei infracțiuni unice prelungite, săvârșite de două sau mai multe persoane, care au luat parte nu la toate aceste episoade. În acest caz, răspunderea fiecăreia din aceste persoane va fi pusă în dependență nu de mărimea integrală a daunelor, care au fost cauzate de întregul grup, în toate episoadele, dar va fi limitată numai la acele episoade care au fost executate cu participarea nemijlocită a persoanei respective.

În fine, privitor la circumstanța agravantă consemnată la lit.e) alin.(2) art.140¹ CP RM, se poate susține că făptuitorul manifestă imprudență față de urmarea prejudiciabilă, exprimată în decesul victimei. În ipoteza analizată, nu este necesară calificarea suplimentară în baza art.149 CP RM. Dacă făptuitorul manifestă intenție față de cauzarea morții victimei, soluția de calificare va fi alta: alin.(1) sau (2) (cu excepția lit.e)) art.140¹ și art.145 CP RM.

Infracțiunea prevăzută la alin.(3) art.140¹ CP RM. *Obiectul juridic special* al acestei infracțiuni îl constituie relațiile sociale cu privire la circulația legală a echipamentului, materialului, softului sau tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă.

Obiectul material al infracțiunii specificate la alin.(3) art.140¹ CP RM îl reprezintă echipamentul sau materialul care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă. *Obiectul imaterial* al infracțiunii examinate îl reprezintă softul sau tehnologia aferentă care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă.

Prin „echipamentul care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă” se înțelege piesele, dispozitivele, mecanismele, împreună cu elementele de legătură, aparținând unei instalații, unei mașini etc., a căror utilizare sau funcționare este indispensabilă la proiectarea, producerea sau livrarea armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă.

De exemplu, din art.2 al Legii cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora se desprinde că vasele de reacție și instalațiile aferente acestora, necesare pentru producerea unei substanțe chimice toxice, intră sub incidența noțiunii „echipamentul care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă”.

Prin „materialul care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă” se are în vedere materia primă sau semifabricatul strict necesare în vederea proiectării, producerii sau livrării armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă.

De exemplu, din art.3 al Legii privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice reiese că materialul radiocativ, adică orice material, în orice stare de agregare, care reprezintă fenomenul de radioactivitate, inclusiv deșeurile radioactive, intră sub incidența noțiunii „materialul care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă”.

Cât privește softul, se are în vedere programele pentru calculatoare (incluzând procedurile lor de aplicare) a căror contribuție esențială își găsește realizarea la proiectarea, producerea sau livrarea armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă.

La rândul său, tehnologia aferentă, care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă, reprezintă procesele, metodele, operațiile etc., utilizate în aceste scopuri.

Trebuie de precizat că, în cazul modalității de producere, obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.140¹ CP RM îl reprezintă materia primă sau materialele folosite la producerea echipamentului, materialului, softului sau tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă. La rândul său, constituie *produsul* infracțiunii în cauză – atunci când aceasta se înfățișează sub modalitatea de producere – echipamentul, materialul, softul sau tehnologia aferentă care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă.

Latura obiectivă a infracțiunii specificate la alin.(3) art.140¹ CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de proiectare, producere, dobândire în alt mod, deținere, păstrare, transferare sau transportare a echipamentului, a materialului, a softului sau a tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă.

Se poate observa că modalitățile normative alternative ale acțiunii prejudiciabile în cauză sunt:

1) proiectarea echipamentului, a materialului, a softului sau a tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă;

2) producerea echipamentului, a materialului, a softului sau a tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă;

3) dobândirea în alt mod a echipamentului, a materialului, a softului sau a tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă;

4) deținerea echipamentului, a materialului, a softului sau a tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă;

5) păstrarea echipamentului, a materialului, a softului sau a tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă;

6) transferarea echipamentului, a materialului, a softului sau a tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă;

7) transportarea echipamentului, a materialului, a softului sau a tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă.

Remarcăm că, în principal, noțiunile utilizate în dispoziția de la alin.(3) art.140¹ CP RM, în vederea desemnării modalităților acțiunii prejudiciabile, au un conținut similar cu cel al noțiunilor de același calibru utilizate în dispoziția de la alin.(1) art.140¹ CP RM. De aceea, este admisibilă o interpretare similară a noțiunilor respective.

Noutate prezintă noțiunea „proiectare”. Prin „proiectare” trebuie de înțeles elaborarea unei lucrări tehnice întocmite pe baza unei teme date, care cuprinde calculele tehnico-economice, desenele, instrucțiunile etc. necesare executării echipamentului, a materialului, a softului sau a tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă.

Toate celelalte operațiuni (de exemplu, experimentarea, procurarea, înstrăinarea etc.) – realizate asupra echipamentului, materialului, softului sau a tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă – vor constitui, după caz, pregătirea sau complicitatea la infracțiunea prevăzută la alin.(3) art.140¹ CP RM.

În altă privință, deși legiuitorul nu o stabilește expres, cerința esențială pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii în cauză o constituie ilegalitatea acțiunii prejudiciabile. Se are în vedere că acțiunea de proiectare, producere, dobândire în alt mod, deținere, păstrare, transferare sau transportare a echipamentului, a materialului, a softului sau a tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă se comite cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Încheind analiza laturii obiective a infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.140¹ CP RM, vom consemna că aceasta este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul proiectării, producerii, dobândirii în alt mod, deținerii, păstrării, transferării sau transportării echipamentului, a materialului, a softului sau a tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă.

Latura subiectivă a infracțiunii examinate se caracterizează prin intenție directă. Este obligatoriu ca, la momentul săvârșirii infracțiunii, făptuitorul să cunoască că echipamentul, materialul, softul sau tehnologia aferentă, care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă, sunt destinate acestor scopuri. În lipsa cunoașterii acestei împrejurări, fapta nu poate fi calificată în conformitate cu alin.(3) art.140¹ CP RM.

Motivele infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.140¹ CP RM se exprimă în: interesul material; interesul științific etc.

Subiectul infracțiunii analizate este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, subiect al infracțiunii specificate la alin.(3) art.140¹ CP RM poate fi persoana juridică (cu excepția autorității publice).

Infracțiunea prevăzută la alin.(4) art.140¹ CP RM. *Obiectul juridic special* al infracțiunii în cauză îl formează relațiile sociale cu privire la circulația legală a materiei prime, materialului fisionabil special, echipamentului sau materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special.

Obiectul material al infracțiunii specificate la alin.(4) art.140¹ CP RM îl reprezintă materia primă, materialul fisionabil special, echipamentul sau materialul proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special.

Prin „materia primă preparată pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special” înțelegem produsul natural sau materialul semifabricat, destinat prelucrării, utilizării sau producerii materialului fisionabil special.

Prin „materialul fisionabil special preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special” se are în vedere elementul care fisionează cu neutroni rapizi, destinat prelucrării, utilizării sau producerii unui alt material fisionabil special.

Numai câteva elemente pot fi utilizate drept combustibili nucleari, deoarece, pentru a intra într-o reacție de fisiune* în lanț, atomii trebuie să aibă nuclee relativ mari și instabile. Unul dintre cele mai pe larg folosite materiale fisionabile speciale la centralele nucleare este uraniul-235, care are 92 de protoni și 143 de neutroni în nucleul său. De asemenea, materiale fisionabile speciale sunt: plutoniul; uraniul-233; uraniul îmbogățit în izotopul 233; orice substanță conținând una sau mai multe din substanțele menționate; orice altă substanță stabilă de Consiliul guvernatorilor Agenției Internaționale de Energie Atomică.

Noțiunea „material fisionabil special” nu se referă la materia brută, adică la: uraniul conținând un amestec de izotopi aflați în stare naturală; uraniul sărăcit în izotopul 235; toriu; oricare din substanțele menționate, sub formă de metal, aliaj, compus chimic sau concentrat; orice alt material conținând una sau mai multe din substanțele menționate, în concentrația stabilă de Consiliul guvernatorilor Agenției Internaționale de Energie Atomică.

În altă privință, echipamentul, proiectat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special, îl constituie piesele, dispozitivele, mecanismele, împreună cu elementele de legătură, aparținând unei instalații, unei mașini etc. a căror utilizare sau funcționare este indispensabilă la prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special.

La rândul său, materialul, preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special, reprezintă materia primă sau semifabricatul strict necesare în vederea prelucrării, utilizării sau producerii materialului fisionabil special.

Precizăm că, în cazul modalității de producere, obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.140¹ CP RM îl reprezintă materia primă sau materialele folosite la producerea materiei prime, materialului fisionabil special, echipamentului sau materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special. La rândul său, constituie *produsul* infracțiunii în cauză – atunci când aceasta se desfășoară sub modalitatea de producere – materia primă, materialul fisionabil special, echipamentul sau materialul proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special.

* Fisiunea nucleară, cunoscută și sub denumirea de fisiune atomică, este un proces în care nucleul unui atom se rupe în două sau mai multe nuclee mai mici, numite produși de fisiune și, în mod uzual, un număr oarecare de particule individuale. Așadar, fisiunea este o formă de transmutație elementară. Particulele individuale pot fi neutroni, fotoni (uzual sub formă de raze gamma) și alte fragmente nucleare, cum ar fi particulele beta și particulele alfa. Fisiunea elementelor grele este o reacție exotermică și poate să elibereze cantități substanțiale de energie sub formă de radiații gamma și energie cinetică a fragmentelor (încălzind volumul de material în care are loc fisiunea). Fisiunea nucleară este folosită pentru a produce energie în centrale de putere și pentru explozii în armele nucleare. Fisiunea este utilă ca sursă de putere, deoarece unele materiale, numite combustibili nucleari, pe de o parte, generează neutroni ca „jucători” ai procesului de fisiune și, pe de altă parte, li se inițiază fisiunea la impactul cu (exact acești) neutroni liberi. Combustibilii nucleari pot fi utilizați în reacții nucleare în lanț autoîntreținute, care eliberează energie în cantități controlate într-un reactor nuclear sau în cantități necontrolate, foarte rapid, într-o armă nucleară.

Latura obiectivă a infracțiunii specificate la alin.(4) art.140¹ CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de proiectare, producere, dobândire în alt mod, deținere, păstrare, transferare sau transportare a materiei prime, a materialului fisionabil special, a echipamentului sau a materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special, cu încălcarea prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Astfel, modalitățile normative cu caracter alternativ ale acțiunii prejudiciabile analizate sunt:

1) proiectarea materialului fisionabil special, a echipamentului sau a materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special, cu încălcarea prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

2) producerea materiei prime, a materialului fisionabil special, a echipamentului sau a materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special, cu încălcarea prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

3) dobândirea în alt mod a materiei prime, a materialului fisionabil special, a echipamentului sau a materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special, cu încălcarea prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

4) deținerea materiei prime, a materialului fisionabil special, a echipamentului sau a materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special, cu încălcarea prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

5) păstrarea materiei prime, a materialului fisionabil special, a echipamentului sau a materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special, cu încălcarea prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

6) transferarea materiei prime, a materialului fisionabil special, a echipamentului sau a materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special, cu încălcarea prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

7) transportarea materiei prime, a materialului fisionabil special, a echipamentului sau a materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special, cu încălcarea prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Toate noțiunile utilizate în dispoziția de la alin.(4) art.140¹ CP RM, în vederea desemnării modalităților acțiunii prejudiciabile, au un conținut similar cu cel al noțiunilor de același calibr, utilizate în dispozițiile de la alin.(1) și (3) art.140¹ CP RM. De aceea, este acceptabilă o interpretare similară a noțiunilor respective.

Toate celelalte operațiuni (de exemplu, experimentarea, procurarea, înstrăinarea etc.), care nu sunt nominalizate în dispoziția de la alin.(4) art.140¹ CP RM – realizate asupra materiei prime, materialului fisionabil special, echipamentului sau a materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special – vor constitui, după caz, pregătirea sau complicitatea la infracțiunea prevăzută la alin.(4) art.140¹ CP RM.

Cerința esențială pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii examinate o constituie ilegalitatea acțiunii prejudiciabile. Se are în vedere că acțiunea de proiectare, producere, dobândire în alt mod, deținere, păstrare, transferare sau transportare a materiei prime, a materialului fisionabil special, a echipamentului sau a materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special se săvârșește cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Încheind analiza laturii obiective a infracțiunii specificate la alin.(4) art.140¹ CP RM, menționăm că aceasta este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul proiectării, producerii, dobândirii în alt mod, deținerii, păstrării, transferării sau transportării materiei prime, a materialului fisionabil special, a echipamentului sau a materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special.

Latura subiectivă a infracțiunii în cauză se caracterizează prin intenție directă. Este indispensabil ca, la momentul săvârșirii infracțiunii, făptuitorul să cunoască că materia primă, materialul fisionabil special, echipamentul sau materialul, proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special, este destinat pentru a fi utilizat în activitatea de explozii nucleare sau în altă activitate nucleară care contravine tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte. În lipsa cunoașterii acestei împrejurări, fapta nu poate fi calificată potrivit alin.(4) art.140¹ CP RM.

Motivele infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.140¹ CP RM constau în: interesul material; interesul științific etc.

Subiectul infracțiunii examinate este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, subiect al infracțiunii specificate la alin.(4) art.140¹ CP RM poate fi persoana juridică (cu excepția autorității publice).

În urma efectuării analizei de drept penal a infracțiunilor prevăzute la art.140¹ CP RM pot fi formulate următoarele **concluzii**:

a) obiectul juridic generic al infracțiunilor specificate la art.140¹ CP RM îl constituie relațiile sociale cu privire la pacea și securitatea omenirii;

b) obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.140¹ CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la circulația armelor de distrugere în masă cu respectarea prevederilor legislației naționale și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

c) obiectul material al infracțiunii specificate la alin.(1) art.140¹ CP RM îl reprezintă armele chimice, armele biologice, armele nucleare, dispozitivele explozive nucleare ori alte arme de distrugere în masă;

d) latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.140¹ CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de utilizare, dezvoltare, producere, dobândire în alt mod, prelucrare, deținere, stocare sau conservare, transferare directă sau indirectă, păstrare, transportare a armelor chimice, armelor biologice, armelor nucleare, dispozitivelor explozive nucleare ori a altor arme de distrugere în masă cu încălcarea prevederilor legislației naționale sau ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

e) latura subiectivă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.140¹ CP RM se caracterizează prin intenție directă. Motivele infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.140¹ CP RM se exprimă în: interesul material; interesul științific etc.;

f) obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.140¹ CP RM îl constituie relațiile sociale cu privire la circulația legală a echipamentului, materialului, softului sau tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă;

g) obiectul material al infracțiunii specificate la alin.(3) art.140¹ CP RM îl reprezintă echipamentul sau materialul care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă. Obiectul imaterial al infracțiunii examinate îl reprezintă softul sau tehnologia aferentă care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă;

h) latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.140¹ CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de proiectare, producere, dobândire în alt mod, deținere, păstrare, transferare sau transportare a echipamentului, a materialului, a softului sau a tehnologiei aferente care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă;

i) latura subiectivă a infracțiunii specificate la alin.(3) art.140¹ CP RM se caracterizează prin intenție directă. Este obligatoriu ca, la momentul săvârșirii infracțiunii, făptuitorul să cunoască că echipamentul, materialul, softul sau tehnologia aferentă, care contribuie esențial la proiectarea, producerea sau livrarea armelor de distrugere în masă, sunt destinate acestor scopuri. În lipsa cunoașterii acestei împrejurări, fapta nu poate fi calificată în conformitate cu alin.(3) art.140¹ CP RM. Motivele infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.140¹ CP RM se exprimă în: interesul material; interesul științific etc.;

k) obiectul juridic special al infracțiunii specificate la alin.(4) art.140¹ CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la circulația legală a materiei prime, materialului fisionabil special, echipamentului sau materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special;

l) obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.140¹ CP RM îl reprezintă materia primă, materialul fisionabil special, echipamentul sau materialul proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special;

m) latura obiectivă a infracțiunii specificate la alin.(4) art.140¹ CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de proiectare, producere, dobândire în alt mod, deținere, păstrare, transferare sau transportare a materiei prime, a materialului fisionabil special, a echipamentului sau a materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special, cu încălcarea prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

n) latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.140¹ CP RM se caracterizează prin intenție directă. Este indispensabil ca, la momentul săvârșirii infracțiunii, făptuitorul să cunoască că materia primă, materialul fisionabil special, echipamentul sau materialul, proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau pro-

ducerea materialului fisionabil special, este destinat pentru a fi utilizat în activitatea de explozii nucleare sau în altă activitate nucleară care contravine tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte. În lipsa cunoașterii acestei împrejurări, fapta nu poate fi calificată potrivit alin.(4) art.140¹ CP RM. Motivele infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.140¹ CP RM constau în: interesul material; interesul științific etc.;

o) subiectul infracțiunilor prevăzute la art.140¹ CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, subiect al infracțiunilor în cauză poate fi persoana juridică (cu excepția autorității publice).

Referințe:

1. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.20.
2. The Charter of the United Nations // <http://www.un.org/en/documents/charter/index.shtml>
3. Principles of international cooperation in the detection, arrest, extradition and punishment of persons guilty of war crimes and crimes against humanity // <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/281/46/IMG/NR028146.pdf?OpenElement>
4. Monitorul Oficial al Parlamentului Republicii Moldova, 1993, nr.11.
5. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.44.
6. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.218.
7. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.186-188.
8. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.98-101.
9. Tratatate internaționale la care Republica Moldova este parte. Vol.7. - Chișinău: Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, p.185-191.
10. Tratatate internaționale la care Republica Moldova este parte. Vol.9. - Chișinău: Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, p.207-246.
11. Convention on the Prohibition of the Development, Production and Stockpiling of Bacteriological (Biological) and Toxin Weapons and on their Destruction.
<http://disarmament.un.org/treatystatus.nsf/44e6eeabc9436b78852568770078d9c0/ffa7842e7fd1d0078525688f0070b82d?OpenDocument>
12. Comprehensive Nuclear Test-Ban Treaty.
<http://disarmament.un.org/treatystatus.nsf/44e6eeabc9436b78852568770078d9c0/0655d51a30692632852568770079dda2?OpenDocument>

Prezentat la 04.11.2011